

IMPORTANȚA STUDIILOR SOCIOLOGIEI MEDICALE PENTRU VIITORII MEDICI

Iuliana Fornea, Natalia Daniliuc

Catedra Economie, management și psihopedagogie în medicină USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Importance of studying medical sociology for future doctors

Medical sociology is a branch of applied sociology, which began almost with the publication of "Le suicide. Etude de sociologie" (1897) Durkheim's.

Integrates medical sociology concepts, principles and research in medical sociology, including sociological education of medical students, the study of the health and social epidemiology, the study of development of a disease or the factors that influence patients' attitudes to illness (R. Strauss, 1972).

Rezumat

Sociologia medicală este o ramură aplicativă a sociologiei, ce a debutat practic odată cu publicarea lucrării „Le suicide. Etude de sociologie“ (1897) a lui Durkheim. Sociologia în medicină integrează conceptele, principiile și cercetările sociologice în medicină, inclusiv educația sociologică a studenților mediciști, studiul comportamentului sanitar și al epidemiologiei sociale, studiul proceselor de dezvoltare ale unei boli sau ale factorilor care influențează atitudinea pacienților față de boală (R. Strauss, 1972).

Actualitatea

Reformele socio-economice în domeniul sănătății inițiază schimbări în repertoriul medicilor – manageri, condiționate de o serie de aspecte, precum: distanțarea managerului de colectivul său; pierderea funcționalității profesionale; prevalarea funcțiilor administrative asupra celor profesionale; necesitatea de a soluționa probleme în contextul creșterii situației conflictogene în colectivul medical, etc.

O problemă ce necesită a fi studiată este cercetarea atitudinilor, mecanismelor sociale și calităților personale ale conducătorului colectivului medical.

Primele teorii de sociologie medicală au apărut în anii '50 fiind elaborate de cercetători celebri precum Parsons, Merton sau Kendall. Ei au abordat din perspectivă sociologică aspecte ale instituțiilor de îngrijire a sănătății, ale rolurilor profesionale, organizarea instituțiilor de învățământ medical, au definit conceptele de boală și sănătate și au precizat și principalele drepturi și obligații ale statusurilor și rolurilor de pacient și medic.

Sociologia medicală are drept obiect de studiu fundamentele sociale ale sănătății și îmbolnăvirii, interdependența dintre factorii sociali și starea de sănătate sau de boală a populației, precum și incidența stării de sănătate sau de boală asupra vieții sociale a indivizilor și a grupurilor umane [4; 6].

Sociologia medicinei studiază fundamentele sociale ale sănătății și îmbolnăvirii, interdependența dintre factorii sociali și starea de sănătate sau boală a populației, precum și incidența stării de sănătate sau boală asupra vieții sociale a indivizilor și grupurilor umane (promovare sau degradare socială, incapacitate sau handicap) [3, p. 39].

Unii cercetători fac distincție între *sociologia medicinei*, *sociologia în medicină* și *sociologia sănătății*.

Sociologia în medicină integrează conceptele, principiile și cercetările sociologice în medicină, inclusiv educația sociologică a studenților mediciști, studiul comportamentului sanitar și al epidemiologiei sociale, studiul proceselor de dezvoltare ale unei boli sau ale factorilor care influențează atitudinea pacienților față de boală (Strauss R., 1972) [ibidem, p. 39].

Toate aceste definiții sunt complementare, vizează aspecte particulare ale sistemelor de sănătate și se circumscriu sociologiei medicale.

În același timp cercetarea liderismului în profesiunea medicală poartă caracter discret. Cercetările actuale ale rolului profesional al medicului în problematica Sociologiei medicale

studiază detaliat anumite specialități medicale, cum sunt: oftalmologia, chirurgia, dermatovenerologia, ș.a., din aceste considerente problema cercetării generale a fenomenului liderismului în medicină nu este prevăzută (Буромский И. В., 2009; Федорова Л. М.; 2009; Гребенюк М. О., 2009; Ефремова Т. Г., 2010; Скотенко О. Л., 2010; Толкунов В. И., 2010) [1; 3; 11; 12; 13].

În legătură cu acest fapt, interesul practicienilor în cercetarea problematicii date în domeniul sociologiei medicinei este orientat spre nivelul micro-social, care va permite să determinăm parametrii de statut și rol ale activității medicului – conducătorului colectivului medical, cât și să explice invariantele competențelor lui social-psihologice, necesare pentru conducerea eficientă a colectivului medical.

În acest context se conturează și necesitatea studierii acestei problematici în contextul sociologiei medicale, care proiectează clar **scopul cercetărilor** viitoare: analiza medico-sociologică și psihologică a parametrilor de statut și de rol ale activității medicului pentru explicarea fenomenului „liderismului” în profesiunea medicală ca o competență social-psihologică specifică, ce determină eficiența funcționalității colectivului medical ca o sistemă socială [12].

Scopul cercetării va putea fi realizat, dacă vor fi soluționate următoarele probleme științifice și empirice:

1. Prin studii comparative să fie realizată analiza fenomenului liderismului în contextul sociologiei medicale și să fie determinate particularitățile psihosociale ale managementului în medicină.
2. Realizarea diagnosticii medico-sociale a caracteristicilor de rol și a funcționalității managerului colectivului medical.
3. Realizarea evaluării eficienței îndeplinirii rolului social a medicilor-conducători, pe baza integrării datelor empirice într-un model sau stil managerial.
4. Elaborarea recomandărilor practice, de pe poziția Sociologiei medicale, în scopul optimizării politicii cadrelor în limitele modernizării sistemului sănătății în Republica Moldova.

Semnificația teoretică și practică a studierii problematicii elucidate va fi bazată pe următoarele accepțiuni: materialele și concluziile cercetării științifice vor putea fi utilizate pentru crearea unui *sistem valid de evaluare a eficienței conducerii* colectivului medical în limitele atestării specialiștilor, ce va fi prezentat și asimilat în cadrul cursurilor și lecțiilor practice cu studenții facultăților de Medicină Nr. 1 și Sănătate Publică a USMF „Nicolae Testemițanu”, cât și în cadrul cursurilor de perfecționare în domeniul vizat la specialitățile de profil.

De asemenea, în cadrul disciplinei de Sociologie medicală (în cazul în care aceasta va fi introdusă în planul de învățământ la nivel universitar și postuniversitar) toate aceste cunoștințe, abilități și competențe psihosociale și socio-medicale le va ajuta viitorilor medici pentru formarea poziției de lider în contextul pregătirii pre - și postuniversitare a stagiului de profesiogeneză în medicină.

La etapa actuală în cercurile științifice din lume se observă un interes vădit spre analiza și cercetarea problemelor sociale ale medicinei (Юдин Б. Г., Римашевская Н. М., Антонов А. И., Журавлева И. В., Никифоров Г. С., Нилов В. М., Максимова Т. М, Татарников М. А., Суслин С. А., Морозов П. Н., ș.a.) [9; 11; 13].

Între diversele **obiective ale sociologiei medicale** se numără:

- distribuția bolilor în societate, în funcție de sistemul social, mediul familial, religie, sex, clase sociale, profesie.
- factorii sociali și culturali legați de natura și gravitatea bolii
- tipul de tratament adoptat
- elementele sociale care intervin în procesul terapeutic
- etiologia socială și ecologia bolii
- comportamentele sociale ale terapiei și readaptării

- medicina ca instituție socială
- sociologia învățământului medical
- studiul variabilelor culturale ale manifestării sănătății și bolii
- relațiile medicale și sociale în grupurile mici
- bazele socio-economice ale serviciilor medicale
- influența industriilor medicale asupra stării de sănătate a populației
- conexiunea dintre structura socială și boală
- influența factorilor economico-sociali asupra stării de sănătate și răspunsul societății la sănătate și îmbolnăvire.

Aceste obiective interferează cu cele ale epidemiologiei și sănătății publice, dar există diferențe remarcabile în ceea ce privește metodele și tehnicile utilizate de fiecare disciplină în parte, precum și direcțiile și obiectivele cercetării în acest context.

Rezultate analizei literaturii de specialitate și discuții

Propunem ca în orarul *facultății de Medicină*, pentru anul II, sem. IV să fie introdusă disciplina **Sociologie Medicală**, preluând exemplul unor universități din România (**Cluj-Napoca**: Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu”; **Oradea**: Universitatea din Oradea); Federația Rusă (**Москва**: Московская Медицинская Академия им. И. М. Сеченова; **Санкт-Петербург**; ș.a.).

Există un număr considerabil de lucrări științifice, realizate pe baza rezultatelor teoretice și empiricele cercetărilor sociologice, legate de studierea interacțiunii pacienților cu lucrătorii medicali, instituțiile medicale, sistemului de sănătate și societății în general (Lipp M. R., Preston T., Shorter E., Mengel M. B., Lindholm C., Угетти, Лапис Г. А., Ушаков Е. В.) [9; 11; 12].

Aspectele deontologice ale problemei „medic-pacient” sunt cercetate și prezentate în lucrările următorilor savanți: Фармаковского Н. В., Хорхе Г. Л., Яшинскаса П., Коротких Р. В., Галкина В.А., Blomm S.W., Byrne P.S. [6; 10]

Problematica relațiilor medic-pacient a fost analizată de către savanți din România, așa ca: Iamandescu I.-B. (1995), Hatieganu I., Moga A., Râmnicănu A., Podeanu-Popescu C., (1997; 1998) ș.a.; Rudică T., Costea D. (1998); Restian A. (1997); Brâbzei P., ; din Federația Rusă, așa ca: Гриненко А. Я., Тришин В. М. (2003); Железняк Е. С., Петрова Н. Г., Пенюгина Е. Н. (1998); Юрьев В. К., Сажин В. Л. (2000); Максимова Т. М., Гаенко О. Н. (2001); Лившиц С. А., Дубоделова Н. К., Тимофеева Т. А. (2003); Горбунков В. Я., Шипова В. М. (2003); Астафьева Н. Г., Китавина Н. В. (2005) și din alte țări: Marrsella, Snyder (1981); Engel G., Tatossian A.; Balint M.; Suchman E., ș.a. [1; 2; 7; 8; 9]

Supportul social, ce se referă la rezultatele favorabile ale relațiilor interpersonale și inter-umane, ele fiind funcția mai multor factori, incluzând caracteristicile rețelei sociale. Însă mult mai important este faptul că suporturile sociale în medicină sau în oricare alt domeniu afiliat cu medicina, constituie resursele la care subiectul social poate apela pentru rezolvarea problemelor sale. Studiile, ce au prezentat aceste suporturi sociale, ca evaluări valabile pentru persoane, când acestea se confruntă cu o problemă sunt întâlnite la următorii cercetători: Michael S. Gottlieb (1981); Cohen S. și Willis T. A. (1985); Christine Dunk-el-Schetter & Laurie A. Skokan (1987), Лазарус Р., Фолкман С. (1988); Coyne, J. C., & Downey, G. (1991); ș.a. [8, p. 165-167].

Recomandări practice, ce pot avea impact pozitiv asupra pregătirii viitorilor specialiști în medicină, privind implementarea cercetărilor în domeniul Sociologiei medicale:

1. Este necesar ca să fie introdusă disciplina Sociologie Medicală, în contextul standardelor de pregătire profesională universitară și postuniversitară medicală, în programul de studii a USMF „Nicolae Testemițanu”, la facultățile de Medicină și Sănătate Publică.

2. În acest context vor fi introduse probleme și tematici, ce țin de planificarea carierei medicale, proiectarea traiectoriei profesionale a medicilor în contextul relațiilor socio-medicale, ce va include, pe de o parte dezvoltarea personală și profesională a viitorilor specialiști în medicină (mobilitatea orizontală, după Решетников А. В.), iar pe de altă parte – deținerea

constructivă și eficientă a specialităților medicale, deținerea experienței de muncă, care este necesară pentru realizarea cu succes a funcțiilor de conducere a colectivului medical (mobilitatea verticală).

3. În programul de masterat, doctorat și facultății de educație continuă a medicilor și farmaciștilor să fie integrate ciclurile de studii pentru formarea competențelor manageriale, orientate spre dezvoltarea culturii conducătorilor, asimilarea cunoștințelor psihologice și socio-medicale, formarea poziției lor sociale eficiente pentru luarea deciziilor manageriale corecte și constructive.

4. Este necesar de creat și proiectat o bază metodologică, științific argumentată și validată pentru planificarea și pregătirea rezervelor de resurse umane în domeniul managerial al medicinei autohtone, cât și elaborarea **Hărții competențelor profesionale a candidaților** pentru ocuparea posturilor în domeniul medical, ce va include elemente de evaluare a mecanismelor socio-medicale și a particularităților și trăsăturilor personalității pretendenților în domeniul vizat.

Concluzii

În scopul optimizării funcționalității manageriale și socio-medicale a specialiștilor în sistemul sănătății în Republica Moldova este necesar și important să fie elaborat și prezentat spre auditoriul specialiștilor în medicină o serie de resurse electronice a sait-urilor medicale, a paginilor *web* pentru specialiștii diverselor domenii ale medicinei pentru asigurarea suportului informațional medicilor diverselor domenii și niveluri funcționale, cât și managerilor în medicină, nu doar în direcția măririi eficienței activității instituțiilor medico-profilactice, dar și în direcția formării orientării altruiste de dirijare și conducere a colectivelor medicale autohtone.

Bibliografie

1. Bonomi, A. E., Patrick, D. L., Bushnell, D. M., Martin, M., Validation of the United States' version of the World Health Organization Quality of Life (WHOQOL), 2000.
2. Iamandescu I.-B. Psihologie Medicală. București: Editura INFOMEDICA, p. 127-143.
3. Karpovich A. V. Socially-psychological determinants professional competitions / A. D. Donika, A. V. Karpovich // European journal of natural history/ 2011, № 1.
4. Lupu Iu., Zanc I. Sociologie Medicala - teorie și aplicații. Iași: Polirom, 1999.
5. Lupu Iu. Calitatea vieții în sănătate. Definiții și instrumente de evaluare. In: <http://www.revistacalitatevietii.ro/2006/CV-1-2-06/7.pdf>.
6. Lupu Iu., Zanc I. Sociologia sănătății. De la teorie la practică, Pitești, Editura: Tiparg, 2004.
7. Slade G. D. Measuring oral health and quality of life, Chapel Hill: University of North Carolina, 1997.
8. Tudose Fl. Orienturile Psihologiei Medicale. București: Editura Medica, 2003, p. 162-249.
9. Ефименко С. А. Социальные аспекты взаимоотношений врача и пациента. // Социология медицины. 2006. №1.
10. Карпович А.В. Влияние образования на социально-профессиональный статус / А.Д. Доника, А. В. Карпович // Международный журнал экспериментального образования. 2011, № 3.
11. Карпович А. В. Медицинская конфликтология как составная часть социологии медицины / А.В.Карпович, М.Е.Волчанский, К.В.Сунцова // Социология медицины – реформе здравоохранения: мат-лы III всерос научн-практ конфр. Волгоград, 2010. Изд-во ВолГМУ, стр. 198-204.
12. Карпович А. В. Социальные параметры деятельности врача-руководителя в контексте модернизации высшего профессионального образования / А.В. Карпович // Международный журнал экспериментального образования. 2011. № 2.
13. Решетников А. В. Социология медицины: руководство. Москва:ГЭОТАР-Медиа - 2010, стр. 127-132; 193.